

Recuperar la autosuficiència en la alimentació en Guatemala

La globalització, els tractats comercials, el canvi climàtic, el creixement poblacional, el alza en los precios de carburantes... se han convertido conjuntamente o de forma individual en las amenazas de las poblaciones más desfavorecidas.

En un país como Guatemala, ubicado en Mesoamérica –centro de origen de numerosas especies de cereales, entre ellas el maíz- el precio del petróleo no debería ser motivo para comer o dejar de hacerlo. Sin embargo, el modelo de producción y comercialización que han decidido imponer las clases dominantes del país ha minado la producción nacional de alimentos, al punto de depender de las fluctuaciones del mercado internacional.

Hasta hace tres décadas Guatemala era autosuficiente en maíz (grano principal en la dieta de la población), frijol y arroz. Actualmente, importa el 40% del consumo del primero, la producción del frijol disminuyó un 25,9%, el trigo un 80,4% y el arroz un 22,7%. Al convertir el país en productor de brócoli, palma africana, helechos y otros productos que no forman parte de la dieta básica, la vulnerabilidad del país en términos de seguridad alimentaria ha aumentado dramáticamente.

Guatemala es primer productor en la región de caña de azúcar, exporta toneladas de café, bananos, brócoli, minivegetales y sin embargo el 50% de la población infantil menor de 5 años sufre desnutrición crónica. El gobierno se sigue equivocando al eliminar los aranceles en la importación de alimentos para enfrentar la actual crisis alimentaria. El autoconsumo ha sido

Mujeres de Huehuetenango mostrando su cosecha de maíz

catalogado de anacrónico. Sin embargo el modelo neoliberal no ha resuelto la situación de pobreza de la población campesina del país, sino que ésta se ha visto más empobrecida.

Defender la soberanía alimentaria consiste en eliminar la dependencia externa. Pero no interesa. Mantener o rescatar los conocimientos heredados sobre la selección, uso y manejo de semillas nativas así como de razas autóctonas no es importante; igual desprecio sufre el respeto a la biodiversidad, a la relación con la Qachuu Aloom (Madre Tierra). Trabajar con las comunidades defendiendo ese rescate es la vía por la que Cooperacció apuesta junto a organizaciones de mujeres y mixtas que están decididas a cuestionar el modelo impuesto, y que no ha traído más que éxodo y miseria al campo guatemalteco.

Beatriz Barrientos
Cooperacció – Guatemala

Crisi alimentària o les males polítiques a l'Àfrica

La crisi alimentària, que segons la FAO amenaça a 37 països i uns 850 milions de persones, significa la manca d'accés real als aliments bàsics. La crisi, sempre present als països empobrits, ha estat originada, segons diversos experts, pel Fons Monetari Internacional i per l'Organització Mundial del Comerç que han promogut la liberalització del comerç per "ajudar" a desenvolupar a aquests països.

Aquesta liberalització s'ha reflectit en l'orientació de la producció cap a l'exportació, i en el cas africà, en l'exportació d'aliments. Això ha arruïnat l'agricultura local, que degut a la competència de les grans empreses exportadores, sovint del nord, ha obligat a abandonar els cultius tradicionals per produir aliments o productes imposats; i posteriorment, adquirir aliments bàsics (importats i subvencionats per països rics), que abans ja cultivaven els camperols locals. El 70% dels països empobrits (molts d'aquests africans) són ara importadors nets d'aliments. Es calcula que al 2008, les nacions més pobres pagaran fins un 65% més per les seves importacions de cereals, i alguns països africans, un 74%.

Les conseqüències de la crisi són nefastes, entre d'altres cal destacar l'increment dels preus dels productes bàsics, que no poden ser pagats per les economies sudsaharianes, que destinen el 60% dels ingressos a l'alimentació (al nord s'hi dedica un 14%).

La crisi ha forçat les migracions internes del camp a la ciutat, on la supervivència significa patir precarietat laboral i on sorgeixen barris marginals com els slums de Nairobi (Kènia), amb una població de 2 milions de persones que malviuen en condicions infrahumanes.

Aquesta situació també ha potenciat els monopolis de la indústria agroalimentària, els principals beneficiaris de la crisi. Grans empreses productores d'aliments, llavors o fertilitzants han augmentat els guanys de manera desorbitada. Al 2007, Potato Corp. va augmentar els beneficis un 72%.

És urgent un canvi del sistema agroalimentari, la negociació justa amb països empobrits per part de la Unió Europea i un canvi dels Acords d'Associació Econòmica (EPA) que promocionin l'agricultura local per no empitjorar la situació dels més desprotegits i que permetin la recuperació dels cultius locals.

Rita Huybens
Lliga dels Drets dels Pobles

Fonts: BBC, Le Monde Diplomatique, Le Courrier International, Oxfam, The Economist, FAO, ROPPA

Treballadors de cotó als camps de Burkina Fasso.

La guerra del cacau: l'or verd! Una de les claus del conflicte a Costa d'Ivori

Els números sobre el cacau són aclaparadors. Costa d'Ivori és el primer productor de cacau del món, amb un 43% de la producció mundial. El Fons Monetari Internacional (FMI) va impulsar programes d'ajust estructural amb polítiques d'exportació brutal per assegurar el model neocolonial de la Suïssa Africana provocant l'especulació i el benefici dels monopolis. L'FMI va promoure la liberalització total del mercat provocant la desprotecció total de més d'1,2 milions de famílies que viuen exclusivament del cacau. En iniciar-se la guerra, però, l'FMI es va desentendre del país per inestable.

Unes poques companyies de manipulació de cacau (Guttard Chocolate Company, Nestlé o Lindt entre d'altres) controlen el 80% de la distribució del cacau a Europa i EEUU.

El 68% de la població a Costa d'Ivori viu de l'agricultura i el 55% de la població està per sota del llindar de la pobresa. El cacau és l'únic mitjà de subsistència de més de 800.000 famílies. La producció té uns costos del 85% i la rendibilitat està en la manipulació controlada exclusivament pels monopolis europeus.¹

La guerra a Costa d'Ivori ha tingut molt a veure amb el cacau i el cacau amb la guerra. Com resumia François Ruf "tot el que és política és cacau i tot el que és cacau és política a Costa d'Ivori". Les polítiques per acabar amb els monopolis europeus del govern ivorenc,

El procés de producció del cacau a Costa d'Ivori.

com el cacau, foren un dels detonants d'una guerra civil manipulada i abonada pels interessos econòmics.

Els camperols practicaven cultius de subsistència amb petits minifundis de cacau. Es prioritzaven cultius d'exportació sense assegurar la sobirania alimentària. Al començament de la guerra els cacaueters cauen a mans rebels i l'acumulació de producte i l'especulació fan pujar els preus a límits insostenibles, que només beneficien als monopolis europeus. Els agricultors perden tota la capacitat de gestionar els seus minifundis i no existeixen alternatives perquè sempre s'ha afavorit el monocultiu.

La guerra del cacau és una guerra occidental, que pateixen els camperols ivorencs. Després de cinc anys de guerra, no poden assegurar la seva sobirania alimentària. Malgrat els esforços per canviar els cultius d'exportació per cultius de subsistència, el preu exorbitant del cacau segueix fent prioritzar als camperols els cultius de cacau que no assegurin la seva supervivència. Els ivorencs segueixen en mans del preu de l'or verd que marquen les borses de Londres i Nova York.

Alicia Gili
Fundació Akwaba

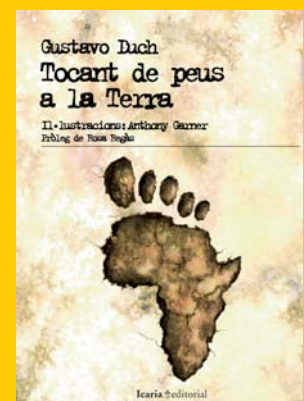
¹ Les fonts de les dades són la FAO i COFACE.

Et recomanem

LLIBRE

Tocant de peus a terra
Gustavo Duch, 2008 (Barcelona)

En el nostre món desigual, la gana i la pobresa afecten amb més força precisament a les famílies camperoles productores d'aliments. Aquest llibre de Gustavo Duch, responsable de Veterinària Sense Fronteres, destapa moltes de les forces silencioses que fan de l'alimentació un negoci al servei del capitalisme (devorador de persones i recursos de tot el planeta), a l'hora que com a ciutadans i consumidors trobem claus que ens ajuden a reflexionar sobre la nostra responsabilitat i capacitat per frenar aquestes forces. Duch retrata les petjades de les dones i dels homes en les terres camperoles. Peus que amb les seves petjades obren el camí cap al paradigma de la sobirania alimentària.

DOCUMENTAL

Los sin tierra, por los caminos de América
Miguel Barros, 2004 (España).

Segons Nacions Unides, Brasil es troba al capdavant dels països amb una pitjor distribució de les terres i la riquesa. El 50% de les terres cultivables del país estan en mans de l'1% de la població, creant milions de famílies sense terra. El Moviment Sense Terra (MST) proposa una "reconquesta" del camp del qual van ser expulsades les famílies i la creació d'assentaments auto sostinguts. Aquesta lluita per la terra ha generat centenars de morts entre els camperols, però l'MST continua creixent i organitzant-se. Premiat pel públic en el Festival de Màlaga, aquest documental denuncia les injustícies en el repartiment i l'explotació agrícola de la terra cultivable al Brasil, i mostra com l'MST està lluitant per millorar les condicions de vida de milions de famílies brasileres marginades en el camp i les ciutats.

Podeu veure aquest documental en el blog Facta et Verba (<http://buson.net/factaetverba/archives/455>).
Documental coproduït per EL DESEO i PRODUCE+

WEB

Qui deu a qui
www.quiendebeaquien.org

La campanya 'Qui deu a qui?' és fruit d'un compendi d'organitzacions no governamentals compromeses amb la lluita per l'abolició del deute extern als països del Sud. La web de la campanya vol ser un espai obert horitzontal i descentralitzat de mobilització, on reflexionar i exigir a la societat i als governs un canvi dels mecanismes i la lògica que segueixen fent créixer el deute extern dels països de la "perifèria" econòmica.

Consell editorial: Carme Ferrer, Alicia Gili, Marga Pont, David Prujà, Xavi Zulet. Coordinació: Marga Pont. Agraïm la col·laboració de: Tono Albareda, Beatriz Barrientos, Rita Huybens i Henry Sarajih.

Foto portada: Imatges de l'exposició "El Salvador: les dones motor de canvi social". Cooperacció.

Dipòsit legal: B-24159-2008

Si voleu rebre trimestralment el 4idees per correu electrònic envieu-nos un correu a comunicacio@cooperaccio.org